

LIITO-ORAVAYHDISTYS NORKKO RY.
FLYGEKORRFÖRENINGEN NORKKO RF.

LAUSUNTO
30.1.2003

LIITO-ORAVATYÖRYHMÄN 2002 (MMM) RAPORTTIA KOSKEVA LAUSUNTO

(Työryhmämuistio MMM 2002:21)

Liito-oravayhdistys Norkko ry esittää pyynnöstä seuraavan lausunnon otsikkoasiaan:

1 JOHDANTO

Raportin mukaan MMM:n työryhmän tavoitteiksi on kirjattu ”edesauttaa liito-oravan suojelua” parantamalla metsä- ja ympäristöhallintojen tiedonvaihtojärjestelmiä ja liito-oravan suojeluun liittyvien eri tahojen välistä yhteistyötä sekä laatia toimenpide-ehdotuksia liito-oravan elinolojen parantamiseksi. Raportin sisältö ilmentää kuitenkin aivan muunlaisia tavoitteita. Raportista syntyy se käsitys, että sen todellisena tavoitteena on poistaa liito-orava tavalla tai toisella uhanalaisten lajien listalta. Lisäksi raportissa esitetään määriteltäväksi lisääntymis- ja levähdyspaikka niin suppeaksi, että metsä tulee hakkuissa helposti liito-oravalle sopimattomaksi. Raportin edellä mainittuja tavoitteita kuvastavat myös työryhmän jäsenten kirjoittelu lehdissä (esim. Helsingin Sanomat 23.12.2002) ja poliitikkojen ulostulo liito-orava-asiassa pian raportin julkistamisen jälkeen.

Liito-orava on eräänlainen taigametsien indikaattorilaji. Sen kannan koosta ja muutoksesta voidaan vetää johtopäätöksiä Suomen metsien tilasta yleisemminkin. Lisäksi liito-oravan asuttamat metsät ovat myös muille uhanalaisille eläimille ja kasveille tärkeitä.

Raportin mukaan liito-oravan kanta on taantunut 20-30 % (30 %, raportin liite 1) viimeisten kymmenen vuoden aikana. Kannan koosta ei ole tarkkaa tietoa, arviot vaihtelevat 14500 ja 54500 pesivän naaraan välillä. Tarkkaa tietoa ei ole edes Natura-alueiden liito-oravareviireistä. Raportissa todetaan edelleen aivan oikein, että liito-oravan kannan väheneminen johtuu sopivien pesimisympäristöjen puutteesta ja metsikkökoon pienenemisestä hakkuiden seurauksena. Laskelmamme em. tunnuslukujen (50000 naaraan kanta pienenee 30 % kymmenessä vuodessa) pohjalta osoittaa, että Suomessa on viime vuosikymmenien aikana tuhoutunut vuosittain yli 2000 liito-oravan elinpiiriä. Eräiden eteläisessä Suomessa sijaitsevien kuntien alueella häviäminen näyttääkin olevan totaalista. Tätä taustaa vasten liito-oravan suojelutaso ei voi olla suotuisa maassamme. Niinpä raportissa esitetty näkemys liito-oravan suojelustatuksen heikentämisestä on kestävä ja toteutuessaan johtaisi kiihtyvään kannan vähenemiseen.

2 LIITO-ORAVAN BIOLOGIA JA ESIINTYMINEN

Osio on ansiokkaasti kuvattu, joskin joitakin asioita on käsitelty liian myönteisesti ja joitakin asioita olisi pitänyt käsitellä enemmän. Esimerkiksi:

- Raportissa olisi ollut hyvä esittää katsaus liito-oravan esiintymisestä lähialueilla. Esimerkiksi Baltian maista laji on hävinnyt lähes kokonaan, Virossa on pieni kanta

(Pohjois-Euroopan luonto, Pohjoismaiden ministerineuvosto, Nord 2001:14).
Taantumisen syinä pidetään muuttuneita metsänhoitotapoja.

- Liito-orava tarvitsee useita koloja paitsi vaihtopesiksi, myös varastoksi talviravintoa varten. Liito-orava kerää lepän ja koivun norkkoja kolojen lisäksi myös suurten kuusten oksille. Myös siksi pesäpuun läheiset suuret kuuset ovat tärkeitä suojaupina.
- Vaikka liito-orava naaraan reviiri onkin 8 ha ja koiraan 60 ha, ne oleskelevat kuitenkin suurimman osan ajastaan ns. ydinalueilla, joiden yhteinen pinta-ala on vain murto-osa reviirin koosta. Nämä ydinalueet ovat usein reheviä lehtolaikkuja, joilla sijaitsee pääosa liito-oravien kolo- ja ravintopuista. Liito-oravan reviirillä on usein 1-3 ydinaluetta, jotka saattavat olla esim. 100-200 metrin päässä toisistaan.
- Raportissa on annettu hieman liian positiivinen kuva liito-oravan lisääntymiskyvystä (voi saada 2 poikuetta vuodessa, tavallisesti 2-4 poikasta). Tiedosta saa käsityksen, että liito-orava saisi keskimäärin 6 jälkeläistä vuodessa. Kuitenkin noin 69 % naaraista saa vain yhden poikueen ja keskimäärin poikueessa on 2,6 poikasta. Siten naaras saa noin 4 poikasta vuodessa (lähde Liito-oravatyöryhmä /WWF 1996: Liito-orava Suomessa).
- Raportissa on annettu liian myönteinen kuva myös liito-oravan eliniästä (6-8 vuotta). Liito-oravan on luonnossa todettu elävän 6,5 vuotiaaksi. Keskimääräinen elinikä on kuitenkin alhaisempi (lähde: Hanski I.K, Henttonen H, Liukko U-M, Meriluoto M ja Mäkelä A, 2001: Liito-oravan (Pteromys volans) biologia ja suojele Suomessa, Suomen ympäristö 459, Ympäristöministeriö, Helsinki 30s. + 23 liitettä).
- Raportissa on mainittu käpytikän tekevän liito-oravalle 200000 pesäkoloa vuodessa. Raportissa on mainittu, että vain osa niistä syntyy liito-oravalle soveltuvilla alueilla. Tätä liito-oravatyöryhmän jäsenet eivät ole maininneet em. Helsingin Sanomien kirjoituksessaan. Käpytikän merkitystä liito-oravalle voidaan tarkastella myös seuraavan esimerkin valossa. Jos Suomen metsäpinta-ala on 22 miljoona hehtaaria, käpytikka tekee vuodessa 0,01 koloa hehtaaria kohti. Jos arvioidaan liito-oravan käyttämien ydinalueiden kokonaispinta-alan Suomessa olevan noin 100.000 hehtaaria, liito-oraville sopivia koloja syntyy siten vuodessa noin 1000 kpl. Siten kestää yli 50 vuotta, ennen kuin jokainen Suomen liito-oravanaaras on saanut yhden uuden kolon (laskelman lähtötietoina on käytetty: 50.000 naarasta, naaraan reviirin ydinalueiden kokonaispinta-ala 2 hehtaaria, koiraat käyttävät samoja ydinalueita). Vuosittain hakkuissa myös häviää merkittävä määrä kolopuita.

3 LAINSÄÄDÄNTÖ

Luontodirektiivi (3.1)

Raportin mukaan liito-orava tulisi suojella lähinnä Natura 2000 –verkoston avulla. Natura-alueet ovat kuitenkin harvassa. Pelkästään niillä ei liito-oravaa voida suojella. On huomattava, että liito-oravan kannan tilaa ei tunneta edes Natura-alueilla.

Luonnonsuojelulaki (3.2.1)

Raportti käsittelee luonnonsuojelulakia virheellisesti ikään kuin lain 39§ suojelisi liito-oravan riittävästi, vaikka sen lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ei olisikaan kielletty. Tarkoitushakuisuutta ilmentää työryhmän ehdotus (kohta 6.4), jonka tavoitteena on poistaa liito-orava liitteen 4a listalta ennen kuin on tietoa kannan todellisesta tilasta.

On totta, että 39§:n rauhoitussäännökset periaatteessa antavat suojaa rauhoitetuille eläimille, mutta tuossa pykälässä suojellaan kuitenkin vain pesäpuuta ja kielletään tappaminen ja tahallinen häiritseminen. Lisäksi 39 § vesitetään 48 §:llä, jonka mukaan metsätaloudessa ja rakennustoiminnassa ei tarvitse välittää 39 §:n säännöksistä, jos niiden noudattaminen aiheuttaa merkittäviä lisäkustannuksia. Siten metsätalouden nimissä saisi pesimisympäristössä tehdä mitä vaan (vrt. pesimäaikaiset hakkuut, metson soidinpaikkojen tuhoaminen).

Selvästi havaittava

Pitkään on kiistelty siitä, täyttääkö Suomen laki luontodirektiivin vaatimuksen, koska 49 §:n lakitekstiin on lisätty ”selvästi luonnossa havaittava”. Puuttumatta lakitekstin oikeellisuuteen liito-oravan lisääntymispaikat ovat luonnossa selvästi havaittavia saatavissa olevien ohjeiden / kuvausten perusteella.

Metsäteollisuudella on ympäristönsuojeluun liittyvissä asioissa selvilläolovelvollisuus samoin kuin muullakin teollisuudella. Siten potentiaaliset liito-oravan esiintymispaikat tulisi kartoittaa (kevällä) ennen metsänkäyttöilmoituksen tekemistä.

Paikka (site)

Epäselvyys lisääntymis- ja levähdyspaikan koon määrittelyssä juontanee juurensa käännösvirheeseen luontodirektiiviä suomeksi käännettäessä. Yleensä englanninkielisessä tieteellisessä ym. tekstissä *site* tarkoittaa aluetta eikä suppeata paikkaa.

Moottoritie E18

Mielestämme on selvää, että yleisen edun kannalta pakottaville hankkeille voidaan myöntää poikkeuslupa tilanteissa, joissa hanketta ei voida toteuttaa heikentämättä tai hävittämättä liito-oravalle tärkeitä elinympäristöjä. Tällöin on kuitenkin varmistuttava siitä, että liito-oravan suojelutaso alueellisesti säilyy suotuisana. Esimerkiksi E18-moottoritien linjauksella ja sen läheisyydessä suoritettuna kartoituksen perusteella voidaan arvioida Salon ja Lohjanharjun välisellä alueella olevan niin paljon liito-oravia, että tietä ei voida vetää seudun halki ilman, että sen alle jää liito-oravan reviirejä. Mielestämme vastaavissa hankkeissa tulee aina suorittaa laaja uhanalaiskartoitus YVA-selvityksen yhteydessä ennen sijoituspaikkapäätöstä. Nykyään hankkeet etenevät väärässä järjestyksessä siten, että ensin päätetään sijoituspaikasta,

ja sen jälkeen tehdään YVA-selvitys. Siten objektiivisuus on vaarassa. Liito-oravan kustannusvaikutusta E18-tien toteuttamiselle on julkisuudessa liioiteltu. Tien myöhästyminen ei johdu liito-oravasta, vaan asukkaista, jotka käyttävät liito-oravaa tien vastustamiseksi. Tähän heillä on laillinen oikeus.

Metsälaki (3.2.2)

Metsätalouden rahoituslakia tulisi pikimmiten muuttaa siten, että sen perusteella voisi korvata maanomistajalle koituvat ”vähäistä suuremmat” haitat liito-oravametsien suojelussa.

Liito-orava on huomioitava myös kotitarvehakkuissa, vaikka niistä ei täydy tehdä metsänkäyttö-ilmoitusta. Metsäkeskusten ja metsänhoitoyhdistysten tulisi tästä informoida metsänomistajia ja kannustaa heitä omaehtoiseen suojeluun.

Lisääntymis- ja levähdyspaikan (myöhemmin lisääntymispaikka) määrittely (3.2.3)

Lisääntymispaikan määrittelyssä raportin laatijalta puuttuu johdonmukaisuus. Raportin mukaan lisääntymispaikka on toisinaan yksittäinen puunkolo ja toisinaan taas pieni puuryhmä pesäpuun lähiympäristössä. Siten hävittämis- ja heikentämiskielto voi koskea vain hyvin suppeita alueita. Toisaalla lisääntymispaikkaan lasketaan kuuluvaksi jopa ruokailupuita ja kolopuita. Sivulla 13 oleva määrittely- ja rajausohje alkaa jo lähestyä oikeata näkemystä.

Mielestämme lisääntymispaikan rajaamisessa ja metsän käsittelyssä (heikentäminen ja hävittäminen) on huomioitava kaksi seikkaa. Alueella elävä liito-oravanaaras on varsin paikkauskollinen. Siten sen kotimetsikköä voi metsänhakkuissa heikentää rajustikin ja silti eläin sinnittelee alueella pitkäänkin, elämänsä loppuun saakka (harvassa metsässä altistuminen pedoille lisääntyy). Toisaalta, kun tällainen alue tyhjenee, se ei enää kelpaa uusille tulokkaille. Edellä mainitussa hakkuussa olikin siis kyseessä lisääntymispaikan hävittäminen.

Liito-oravan reviirillä usein 1-3 ydinaluetta, joilla eläin viettää suurimman osan ajastaan. Nämä saattavat olla 100-200 metrin päässä toisistaan. Näillä ydinalueilla on sekä kolo- että ravintopuita, sekä myös sopivat suojapuit näiden välillä. Juri nämä ydinalueet ovat kokonaisuudessaan lain tarkoittamia lisääntymis- ja levähdyspaikkoja.

Myös aikaisemmin asuttu, mutta tilapäisesti tyhjillään oleva lisääntymispaikka täyttää lain tarkoittaman suojan. Mikäli näin ei olisi, liito-oravametsikön voisi hakata puhtaaksi heti kun se osoittautuu tyhjäksi (tai ei haluta nähdä merkkejä sen asuttuna olemisesta), mikä kiihdyttäisi liito-oravan vähenemistä maastamme. Tästä pieni laskuesimerkki: Liito-oravan keski-ikästä (raportissa 7 vuotta) ja naaraiden määrästä (esim. 50000) voidaan päätellä, että vuosittain maassamme tyhjenee 7000 liito-oravan reviiriä. Mikäli nämä hakattaisiin heti tyhjenemisen jälkeen, liito-oravakanta voisi pienentyä 10 –15 % vuodessa, mikäli tällaiset tilapäisesti asumattomat reviirit eivät nauttisi lain suomaa hävittämis- ja heikentämiskieltoa.

4 REKISTERIT JA KÄYTÄNNÖN YHTEISTYÖ

Tässä osiossa raportissa annetaan aivan liian hyvä kuva nykykäytännöstä. Esim. Espooseen on tänä vuonna käsittelyssä maankäyttö- ja rakennuslain mukainen maisematyölupa metsänhakkuille, jotka ulottuvat vahvistetun yleiskaavan suojelualueelle, joka sisältää useita metsäkeskuksenkin tiedossa olevia liito-oravareviireitä.

Liito-oravien kartoitus ja rekisterit (4.1)

Liito-oravan suojelun kannalta käytännön metsätyössä näyttää olevan yhtenä suurimmista ongelmista olemassa olevien rekisteritietojen hajanaisuus. Metsäkeskuksiin ja ympäristökeskuksiin on tullut paljon tietoa liito-oravan esiintymistä, mutta tiedot on jätetty hajalleen mappeihin, eikä niitä ole viety paikkatietojärjestelmiin tai uhanalaisten lajien rekisteriin metsälakikohteiden tapaan. Havaintotietojen asianmukaisella käsittelyllä ja selkeillä ohjeilla liito-orava on mahdollista huomioida hakkuissa.

Metsänhoitoyhdistysten mukaan liito-oravan suojelu aiheuttaa kohtuuttomasti hakkuiden keskeytymisestä johtuvia kustannuksia (Maaseudun tulevaisuus 31.7.22002: työt keskeytyvät melkein joka 3. leimikolla Somerolla). Näitä kustannuksia voidaan mielestämme vähentää merkittävästi suorittamalla suunnitelluilla leimikoilla etukäteen kartoituksia liito-oravan elinpiirien löytämiseksi. Ilman näitä kartoituksia liito-oravia ei voida suojella hakkuissa.

Kartoituksen kustannukset eivät ole suuret. Tähän asti kartoitukset on pääosin hoidettu luonnonharrastajien voimin – yhteiskunnalle halvalla. Näitä reviiiritietoja ei ole kuitenkaan tähän mennessä viety sähköisiin tiedostoihin ja metsäsuunnitelmiin kuin pieneltä osin.

Kuntien, ympäristökeskusten ja metsäkeskusten tulisi kiireesti aloittaa systemaattiset ja kattavat liito-oravan elinpiirien kartoitukset. Kaikki havainnot tulisi kirjata yhteiskäyttöiseen uhanalaisrekisteriin ja metsäsuunnitelmiin. Kartoitus on maanomistajien yhdenvertaisuudenkin nimissä tärkeätä tilanteessa, missä liito-oravan elinpiiri sijaitsee naapurusten rajan tuntumassa. Leimikolla ei välttämättä ole mitään merkkejä liito-oravasta, mutta hakkuun jälkeen havaitaan liito-orava rajan vieressä naapurin alueella. Jos olisi tehty kartoitus etukäteen, liito-oravan tuoma ”rasite” olisi voitu jakaa naapurusten kesken ja turvata liito-oravan elinolot alueella paremmin.

Metsäammattilaiset tulisi kattavasti kouluttaa havainnoimaan ja kartoittamaan metsiä liito-oravan esiintymisen havaitsemiseksi. Koulutusta tarvitaan myös asennepuolelle. Kartoituksen suorittamiseksi yhdistyksemme on laatinut ohjeen (liite 2).

Tietojen vaihto (4.2.4)

Kattavan tietojenvaihtojärjestelmän luominen ei voi olla kiinni liito-oravan vaikeasta havaittavuudesta.

Lisääntymis- ja levähdyspaikka (4.3)

Lisääntymis- ja levähdyspaikan rajauksen perustana ei voi olla pelkästään metsänhakkaajan tapauskohtainen arviointi lain mahdollisesta tulkinnasta, jonka mukaan hävittämis- ja heikentämiskielto koskee vain hyvin rajattuja kohteita. Rajauksen lähtökohtana tulee olla liito-oravan ekologiset vaatimukset suotuisan suojelutason saavuttamiseksi.

Suotuisa suojelutaso liito-oravan suhteen tarkoittaa sitä, että liito-oravakanta on riittävän tiheä, kannan pieneneminen on päättynyt ja kääntynyt kasvuun ja että liito-oravan elinympäristöjen säilymisestä hakkuissa huolehditaan vastuuntuntoisesti.

Runsaat papanat suurten haapojen ja kuusten juurilla osoittavat näiden alueiden olevan liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Liito-oravan käyttämän kolopuun juurella ei välttämättä ole aina havaittavissa papanoita.

Osiossa kuvattu ehdotus liito-oravametsien metsänhoito-ohjeeksi ei täytä kaikilta osin liito-oravan ekologisia vaatimuksia. Pesäpuiden ympärille (säteenä 20) tulee jättää käsittelemätön vyöhyke sekä harvennus- että uudistushakkuissa. Tämän ympärille tulee jättää vielä vyöhyke (noin 50 m säteellä), jolla on runsaasti kaiken ikäisiä ja lajisia puita. Metsäyhteydet tulee jättää sekä ympäröivään varttuneempaan metsään että ruokailualueille. Tämän lausunnon liitteenä on yhdistyksemme laatima metsänhoito-suositus.

5 METSÄTALOUDEN KÄYTÄNTÖ

Metsätalouden käytäntöä raportissa tarkastellaan vain metsätalouden, metsänomistajan ja hakkuuoikeuden näkökulmasta, liito-oravan ts. suojelun näkökulma puuttuu.

Raportissa todetaan että puukaupoista 80 % tehdään pystykauppoina, joissa yleensä hakkuukoneen kuljettaja tekee ratkaisun korjattavista puista. Mielestämme tämä asettaa koneen kuljettajan mahdottoman eteen, ellei liito-oravan oleskelua alueella ole etukäteen selvitetty. Siinä vaiheessa, kun koneen kuljettaja havaitsee liito-oravan liitelemässä koneen ympärillä, pesäpuu on yleensä jo nurin ja metsä muutenkin hävitetty.

Koska on kallista keskeyttää hakkuut ja seisottaa konetta useita päiviä selvitysten ajaksi tai siirtää konetta edestakaisin eri työmaiden välillä, tai odottaa mahdollisten rikosilmoitusten käsittelyä, metsäkeskusten tulisi tehostaa korjuuta kartoittamalla metsiköt etukäteen liito-oravien esiintymien selvittämiseksi.

Metsätalouden käytäntönä on ollut etukäteen metsurivoimin poistaa leimikolta kaikki metsäkoneen tehokasta toimintaa haittaavat väknyrähaavat. Tällä toimintamallilla leimikoilta on poistunut tehokkaasti myös liito-oravan pesäpuita.

Metsätalouden näkökulma (5.1)

Liito-oravan ydinalueilla kolopuut ovat yleensä lähellä toisiaan, joten kartoitettavia lisääntymis- ja levähdyspaikkoja ei suinkaan ole enimmillään raportissa mainittu 380.000 vaan 50-100.000. Tässä liioitellaan kartoitusten aiheuttamia työmääriä ja kustannuksia. Luontoharrastajat ovat vuosien varrella tehneet merkittävän tulonsiirron metsäteollisuudelle kartoituksillaan. Toivottavasti hedelmällinen yhteistyö jatkuu.

6 TYÖRYHMÄN EHDOTUKSET

1 Yleistä

Tässä osoitetaan, että kaikki voitava tehdään liito-oravan poistamiseksi luontodirektiivin liitteen 4a listalta. Mielestämme liito-oravaa ei saa poistaa ko. listalta, ennen kuin lajin suojelu on suotuisalla tasolla Suomessa.

2 Tietojen vaihto

Työryhmän mielestä ilmoitettuja liito-oravan esiintymispaikkoja ei ole jatkossakaan tarkoituksenmukaista heti tarkistaa maastossa. Työryhmän mielestä tarkistus voidaan tehdä metsänkäyttöilmoituksen tekemisen ja käsittelyn yhteydessä. Tämä ei ole hyväksyttävää, koska tarkistus tällöin todennäköisesti osuu sellaiseen ajankohtaan, ettei metsässä voi näkyäkään merkkejä liito-oravasta. Sitä paitsi tarkistus tässä yhteydessä voi kiireessä jäädä tekemättä, koska metsänkäyttöilmoituksesta on annettava päätös kahden viikon kuluessa sen saapumisesta metsäkeskukseen.

Tiedonkulkua tulisi tehostaa myös seuraavilla tavoilla

- a) Metsäkeskusten tulisi ilmoittaa ympäristökeskuksille myös ne metsänkäyttöilmoitukset, jotka kohdistuvat havaittujen liito-oravaesiintymien lisäksi myös ilmoitetuille esiintymille – joko tarkistettuina tai tarkistamattomina.
- c) Havaittaessa hakkuiden yhteydessä liito-oravan lisääntymispaikka työt tulisi keskeyttää kaikissa niissä leimikon osissa, joissa on liito-oravalle sopivaa metsää. Tällöin on selvitettävä kokonaistilanne liito-oravan kannalta.

3 Käytännön ohjeet

Kohdan 4.3 ohje sopii lähtökohdaksi. Myös harvennushakkuissa tule olla käsittelemätön alue kolopuun ympärillä (20 metriä). Tämän ympärille tulee jättää vielä vyöhyke (noin 50 m säteellä), jolla on runsaasti kaiken ikäisiä ja lajisia puita. Lisäksi metsäinen yhteys ympäröivään metsään ja ruokailualueelle, joka myös jätetään käsittelemättä. Metsäinen yhteys tarkoittaa lähes latvusyhteyttä. Lausunnon liitteenä on Liito-oravayhdistys Norkko ry:n laatima ohje liito-oravametsän hoitoon.

4 Luontodirektiivin tulkinta

Aina kun luetteloita päivitetään, on kriittisesti arvioitava niiden asianmukaisuus. Liito-oravan kohdalla Suomessa uusien tieteellisten tietojen ei tue liito-oravan poistamista liitteen 4a listalta. Useassa kohdassa tässä raportissa mainitaan liito-oravakannan pienenemisen syyksi liito-oravalle sopivien metsiköiden häviäminen Suomen metsistä. Niiden metsien väheneminen ei lopu (saati että niitä saataisiin lisää), jos liito-orava tuolta listalta poistetaan. On myös huomattava, että liito-oravien määrä ja kannan vähenemisen nopeus oli tiedossa (=nykyinen tieto), kun Suomi liito-oravaa ehdotti luontodirektiivin liitteen 4a listalle. Maamme viranomaisten tulee sitoutua liito-oravan ja liito-oravametsien suojeluun.

5 Kannan seuranta

Seuranta tulisi aloittaa välittömästi, koska uhanalaisuuden arviointiin kannan suuruuden muuttumisesta tarvittavan tiedon kerääminen kestää 10-20 vuotta. Missään tapauksessa liito-oravaa ei voida poistaa listalta tämän hetkisen tiedon perusteella.

6 Rekisterin perustaminen

Metsä- ja ympäristöhallinnolla tulisi olla yhteiskäyttöinen rekisteri, johon tulisi sisällyttää kaikki liito-oravan lisääntymispaikat. Tällä hetkellä läheskään kaikkia tietoja ei ole sähköisiin tietokantoihin sisällytetty, mikä mielestämme aiheuttaa turhia kustannuksia käytännön metsätyössä. Metsäkeskuksia tulisi velvoittaa avata metsäsuunnitelmat kyseisen rekisterin käyttöön.

7 Korvausmahdollisuus

Olemme työryhmän kanssa samaa mieltä korvausmahdollisuuksien selvittämisen tärkeydestä. Lisäksi tulisi pikaisesti jatkaa metsäverojärjestelmän muutoksen siirtymäaikaa niiden maanomistajien osalta, jotka ovat valmiit siirtämään hakkuita tuonnemmaksi monimuotoisuuden suhteen arvokkailla alueilla. Lähivuosina hakkuut kiihtyvät siirtymäajaksi pinta-alaverotuksen valinneiden metsänomistajien metsissä.

Liito-oravametsien suojelua pidetään kalliina maanomistajalle, koska se rajoittaa metsän hyödyntämistä. Toisaalta liito-oravametsän säästäminen on kuitenkin kuin rahan pitämistä pankissa. Metsä odottaa ja kasvaa (vartunutkin metsä kasvaa), kunnes liito-oravan suojelutaso on suotuista tai valtiolla on enemmän rahaa näiden metsiköiden suojelun rahoittamiseen.

8 Pöntöt

Liito-oravalle on asiallista ripustaa pönttöjä alueille, joilta liito-orava on hävinnyt tai sen kanta heikentynyt metsänhakkuista johtuen ja joilla on kuitenkin eläimelle sopivaa metsää jäljellä. Pöntöt eivät toki korvaa luonnonpesiä, mutta ovat hyviä tilapäisratkaisuja.

LIITO-ORAVAYHDISTYS NORKKO RY.
FLYGEKORRFÖRENINGEN NORKKO RF.

LAUSUNTO
30.1.2003

Työryhmän esittämä vaatimus pyytää pöntön ripustamiseen lupa maanomistajalta on kohtuuton, koska luonnonharrastajan on usein vaikea selvittää maan omistusoloja - se näyttää olevan joskus viranomaisellekin vaikeata.

9 Voimavaroja metsäkeskuksille

Työryhmä esittää lisää resursseja (2-3 henkilötyövuotta) metsäkeskuksille liito-oravaan liittyviin tehtäviin. Mielestämme metsänkäyttöilmoitusten käsittely tulee tehokkaammaksi ja liito-oravaa suosivaksi ainoastaan, mikäli uudet resurssit kohdistetaan liito-oravan elinympäristöjen hakkuita edeltävään kartoittamiseen. Kartoittaminen tulee tehdä keväällä, kun merkit ovat maastossa selvästi nähtävillä (vrt luonnonsuojelulain 49§).

10 Koulutus

Mielestämme koulutukseen tulee liito-oravan kartoittamiseen liittyvän tiedon lisäksi sisältyä myös luonnonsuojelun arvojen juurruttamista metsäammattilaisiin. Ilman tätä ei metsälain kirjain metsien monimuotoisuuden lisäämisestä toteudu. Metsäammattilaiset ovat avainasemassa liito-oravan suojelun ja yleensäkin luonnonsuojelun asenteen luomisessa metsänomistajien keskuudessa. Koulutuksen lisäämisellä on kiire.

11 Tutkimus

Työryhmä ehdottaa, että selvitetään erilaisten metsänkäsittelymuotojen vaikutusta liito-oravan esiintymiseen pitkällä aikavälillä.

Mielestämme tutkimukset tulee suorittaa yliopiston liito-oravatutkijoiden ja ympäristökeskusten kanssa yhteistyössä ja niiden ohjauksessa. Tutkimuksen voi aloittaa heti niillä metsiköillä, joilla liito-oravan lisääntymispaikkoja on heikennetty / hävitetty. Niiden kerääminen rekisteriin on tutkimuksen kannalta kiireinen tehtävä.

7

YHTEENVETO

Maa- ja metsätalousministeriön 15.2.2002 asettaman liito-oravatyöryhmä 2002:n raportti on valmistunut 13.12.2002. Siinä on ryhmän tavoitteiksi on kirjattu ”edesauttaa liito-oravan suojelua” parantamalla metsä- ja ympäristöhallintojen tiedonvaihtojärjestelmiä ja liito-oravan suojeluun liittyvien eri tahojen välistä yhteistyötä sekä laatia toimenpide-ehdotuksia liito-oravan elinolojen parantamiseksi.

Raportissa annetaan liian myönteinen kuva liito-oravan suojelun tasosta Suomessa. Sen todellisenä tavoitteena onkin poistaa liito-orava tavalla tai toisella uhanalaisten lajien listalta. Lisäksi siinä halutaan määriteltävän lisääntymis- ja levähdyspaikka niin suppeaksi, että metsä tulee hakkuisissa helposti liito-oravalle sopimattomaksi. Tiedot liito-oravan havaituista esiintymisalueista ovat hajallaan eri rekistereissä ja mapeissa, eikä niitä ole viety uhanalaisten

LIITO-ORAVAYHDISTYS NORKKO RY.
FLYGEKORRFÖRENINGEN NORKKO RF.

LAUSUNTO
30.1.2003

lajien sähköiseen tietokantaan riittävässä laajuudessa, jotta rekisterit voisivat toimia hyvin metsätaloudessa leimikoiden suunnittelussa.

Liito-orava on eräänlainen taigametsien indikaattorilaji. Sen kannan koosta ja muutoksesta voi helposti päätellä Suomen metsien tilan. Liito-oravan asuttamat metsät ovat myös muille uhanalaisille eläimille ja kasveille tärkeitä. Liito-oravan kanta on taantunut 20-30 % viimeisten kymmenen vuoden aikana. Kannan koosta ei ole tarkkaa tietoa, arviot vaihtelevat 14500 ja 54500 pesivän naaraan välillä. Tarkkaa tietoa ei ole edes Natura-alueiden liito-oravaviireistä. Liito-oravan kannan väheneminen johtuu sopivien pesimisympäristöjen puutteesta ja metsikkökoon pienenemisestä hakkuiden seurauksena.

Yhdistyksen mielestä

- liito-oravan suojelustatusta ei saa muuttaa ennen kuin luotettavaan tutkimustietoon perustuen voidaan osoittaa, että Suomen liito-oravakanta voi hyvin ja vahvistuu.
- luonnonsuojelulain 39 §:n rauhoitussäännökset eivät turvaa liito-oravaa 48 §:ssä esitettyjen poikkeuksien johdosta.
- lisääntymis- ja levähdyspaikka tulee määrittellä liito-oravan ekologiaan perustuen niin laajasti, että eläimellä on edellytykset elää ja lisääntyä alueella. Myös aiemmin asutut mutta tilapäisesti tyhjillään olevat elinpiirit täyttävät luonnonsuojelulain 49 § suojeluvaatimuksen.
- Liito-orava voidaan huomioida hakkuissa riittävän hyvin ainoastaan suorittamalla kattava liito-oravakartoitus ennen hakkuisiin ryhtymistä
- Liito-oravakartoitukset tulee tehdä keväällä, jolloin lisääntymis- ja levähdyspaikat ovat luonnossa selvästi havaittavia.
- Liito-oravan metsänhoidolle ja teiden rakentamiselle aiheuttamia kustannuksia on liioiteltu. Kustannuksia voidaan mielestämme vähentää merkittävästi suorittamalla suunnitelluilla kohteilla riittävän ajoissa kartoitukset liito-oravan elinpiirien löytämiseksi.
- Liito-oravan kaikki tunnetut elinpiirit tulee kirjata ajan tasalla pidettävään uhanalaisten paikkatietojärjestelmään. Tiedot tulee kirjata myös metsänhoitosuunnitelmiin. Tiedonkulun näiden tiedostojen välillä tulee olla molempiin suuntiin tehokasta.
- Metsätalouden rahoituslakia tulisi pikimmiten muuttaa siten, että sen perusteella voisi korvata maanomistajalle koituvat ”vähäistä suuremmat” haitat liito-oravametsien suojelussa.
- Yleisen edun kannalta pakottaville hankkeille voidaan myöntää poikkeuslupa tilanteissa, joissa hanketta ei voida toteuttaa heikentämättä tai hävittämättä liito-oravalle tärkeitä elinympäristöjä. Kyseisissä hankkeissa tulee aina suorittaa laaja uhanalaiskartoitus YVA-selvityksen yhteydessä hankkeen esisuunnittelun pohjaksi.

LIITO-ORAVAYHDISTYS NORKKO RY.
FLYGEKORRFÖRENINGEN NORKKO RF.

LAUSUNTO
30.1.2003

- Metsäverojärjestelmän muutoksen siirtymäaikaa pitäisi pikaisesti jatkaa niiden maanomistajien osalta, jotka ovat siirtymäajaksi valinneet pinta-alaverotuksen ja ovat valmiit siirtämään hakkuita tuonemmaksi monimuotoisuuden lisäämiseksi arvokkailla alueilla.

Espoossa 30.1.2003

Liito-oravayhdistys Norkko ry

Pekka Heinonen
puheenjohtaja

LIITO-ORAVAYHDISTYS NORKKO RY.
FLYGEKORRFÖRENINGEN NORKKO RF.

LAUSUNTO
30.1.2003

Yhteystiedot:

Liito-oravayhdistys Norkko ry
c/o Pekka Heinonen
Ansatie 16, 02940 ESPOO
puh: 050-5335339
e-mail: pekka.heinonen@ppm.inet.fi

Liitteet:

- 1 Metsänhoitosuositus liito-oravan reviirien läheisyydessä, Liito-oravayhdistys Norkko ry, 2002
- 2 Liito-oravan kartoitusopas, Liito-oravayhdistys Norkko ry, 2002